

Sistemi baza podataka

Slavica Aleksić

slavica@uns.ns.ac.yu

Uloga jezika PL/SQL i struktura PL/SQL programa

- PL/SQL - jezik III generacije
- PL/SQL - predstavlja proceduralno proširenje SQL-a
- PL/SQL se može koristiti iz različitih okruženja
 - SQL*Plus
 - Oracle Developer Suite (Forms, Reports, Oracle Portal, Oracle Discoverer)
 - SQL Developer

Osobine jezika PL/SQL

- Strukturirano programiranje i organizacija programa po blokovima
- Proceduralna podrška osnovnih struktura: sekvenca, selekcija i iteracija
- Podrška neproceduralnog jezika SQL
- Mogućnost deklarisanja promenljivih i konstanti i upotreba osnovnih i složenih tipova podataka
- Upotreba kurzora - proceduralna obrada rezultata SQL SELECT naredbe
- Mogućnost obrade grešaka i izuzetaka, indikovanih od strane DBMS ORACLE

Osnovna struktura PL/SQL bloka

- **Tipovi PL/SQL blokova**
 - anonimni (netipizovani)
 - tipizovani (procedura, funkcija)

Struktura anonimnog PL/SQL bloka

[DECLARE

Deklarativni (neobavezni) deo programa:

- * deklaracija i inicijalizacija promenljivih
- * deklaracija i inicijalizacija konstanti
- * deklaracija tipova podataka
- * deklaracija kursora
- * deklaracija izuzetaka
- * deklaracija procedura i funkcija

]

BEGIN

Izvršni (obavezni) deo programa:

- * Proceduralne naredbe
- * SQL naredbe

[EXCEPTION

Deo za obradu izuzetaka (neobavezni):

- * WHEN <izuzetak> THEN <blok izvršnih naredbi>

]

END;

Primer jednog PL/SQL bloka

```
-- Ovo je oznaka za jednolinjski komentar
/*
    Ovo je način za definisanje višelinjskog komentara
*/
DECLARE      -- Deklarativni deo bloka
    Br_torki NUMBER(6) := 0;          -- Deklarisana i inicijalizovana lokalna promenljiva
    L_OznDeo Deo.OznDeo%TYPE;       -- Deklaracija saglasno tipu kolone iz tabele Deo
BEGIN        -- Izvršni deo bloka
    SELECT COUNT(*)
    INTO Br_torki
    FROM Deo_koji_se_dobavlja
    WHERE OznDeo = :p_OznDeo;
        -- Referanca na promenljivu iz pozivajućeg okruženja

    IF Br_torki = 0 THEN
        SELECT COUNT(*)
        INTO Br_torki
        FROM Deo_iz_proizvodnje
        WHERE OznDeo = :p_OznDeo;
        -- Referanca na promenljivu iz pozivajućeg okruženja

        IF Br_torki = 0 THEN
            RAISE NO_DATA_FOUND;
        END IF;
    END IF;

-- Deo za obradu izuzetaka
EXCEPTION  -- Povratak na izvršni deo programa NIJE MOGUĆ!
/*
    NO_DATA_FOUND je predefinisani IZUZETAK
*/
WHEN NO_DATA_FOUND THEN
    Raise_application_error (-20000, 'Deo mora biti sadržan u najmanje jednoj potklasi');
END;
```

Osnovni leksički elementi

- **Skup simbola**
 - A-Z, a-z, 0-9, (,), &, <, >, =, !, ;, ., ', @, %, ^, {, }, [,], _, ", #, ?, +, -, *, /
- **Delimiteri**
 - (,), %, <>, !=, *, **, :=, itd.
- **Literali**
 - numerički (114, 12.5, -1.E3)
 - karakter ('O'vo je string')
 - logički (TRUE, FALSE, NULL)
- **Komentari:**
 - jednolinijski (--)
 - višelinijijski /* */
- **Identifikatori**
 - do 30 znakova, prvi znak mora biti slovo. Ostali: slova, brojevi, _, #, \$.

Ugrađivanje blokova i tok izvršenja programa

DECLARE

Deklarativni deo programa:

- * GLOBALNE DEKLARACIJE
- * deklaracije procedura i funkcija

PROCEDURE | FUNCTION
lokalne deklaracije
BEGIN

EXCEPTION

END;

BEGIN

Izvršni deo programa:

DECLARE

lokalne deklaracije
BEGIN

EXCEPTION

END;

EXCEPTION

Deo za obradu izuzetaka:

- * WHEN <izuzetak> THEN

DECLARE

lokalne deklaracije

BEGIN

EXCEPTION

END;

END;

Ugrađivanje blokova i tok izvršenja programa

- Važe uobičajeni mehanizmi toka izvršenja programa
 - Nakon završetka ugrađenog bloka, kontrola izvođenja programa se predaje pozivajućem ("okružujućem") bloku
- Koncept lokalnosti i globalnosti deklaracija važi na uobičajen način
 - Lokalne deklaracije nisu vidljive u pozivajućem bloku. Globalne deklaracije su vidljive u pozvanom bloku.

Tipovi podataka

- Skalarni (osnovni)
 - Specifični Oracle tipovi i ANSI SQL standardni tipovi
 - karakter
 - VARCHAR2 (do 32767)
 - CHAR (do 32767, default 1)
 - LONG (do 32760)
 - NVARCHAR2, NCHAR
 - numerički
 - NUMBER (do 38, celobrojni u rasponu od -84 do 127)
 - BINARY_INTEGER (4B integer, u rasponu od -(2³¹-1) do 2³¹-1)
 - PLS_INTEGER (4B "pakovani" integer, u rasponu od -(2³¹-1) do 2³¹-1)

Tipovi podataka

- Skalarni (osnovni)
 - datumski
 - DATE
 - TIMESTAMP
 - TIMESTAMP WITH TIME ZONE
 - TIMESTAMP WITH LOCAL TIME ZONE
 - INTERVAL DAY TO SECOND
 - INTERVAL YEAR TO MONTH
 - logički
 - BOOLEAN

Tipovi podataka

- Složeni (Composite)
 - RECORD
 - TABLE
 - VARRAY
- Pokazivački (Reference)
 - REF CURSOR, REF objektni_tip
 - ROWID, RAW
- LOB
 - BFILE (fajl do 4GB)
 - BLOB (do 4GB)
 - CLOB (do 4GB), NCLOB (do 4GB)
 - RAW (do 32760), LONG RAW (do 32760)

Promenljive i konstante

- PL/SQL promenljive i konstante
 - Skalarne (osnovne)
 - Složene (Composite)
 - Pokazivačke (Reference)
 - LOB

Deklarisanje PL/SQL promenljivih i konstanti

identifier [CONSTANT] datatype
[NOT NULL] [:= | DEFAULT expr]

identifier [CONSTANT] {variable%TYPE |
table.column%TYPE}
[NOT NULL] [:= | DEFAULT expr]

Primeri deklaracija promenljivih i konstanti

DECLARE

```
V_prom1 NUMBER(2);
V_prom2 CHAR;
V_prom3 VARCHAR2(40) := "";
V_prom4 VARCHAR2(40) NOT NULL := "";
V_prom5 VARCHAR2(40) NOT NULL DEFAULT "";
V_prom6 DATE NOT NULL := SYSDATE + 2;
C_prom7 CONSTANT DATE:= SYSDATE;
V_prom8 V_Prom6%TYPE := TO_DATE('01.01.2001',
'DD.MM.YYYY');
V_prom9 Radnik.Mbr%TYPE := 100;
```

BEGIN

```
NULL;
```

END;

Deklarisanje PL/SQL promenljivih i konstanti

- Pravila deklarisanja:
 - Konstante moraju biti inicijalizovane.
 - NOT NULL promenljive moraju biti inicijalizovane.
 - Jedna deklaracija dozvoljava deklarisanje tačno jednog identifikatora.
 - Uvesti i poštovati konvencije imenovanja promenljivih i konstanti.
 - Ne nazivati promenljive i konstante istim imenima, kao što su nazivi kolona tabela, ili nazivi samih tabela.

PL/SQL izrazi

- Klasifikacija PL/SQL izraza:
 - Numerički izrazi
 - Karakter izrazi
 - Logički izrazi
 - Datumski izrazi
 - Selektioni izrazi (izrazi IF-tipa)

PL/SQL izrazi

- Izrazi se formiraju na uobičajen način, korišćenjem odgovarajućih operatora.
- U izrazima je dozvoljena upotreba najvećeg broja predefinisanih **jednosložnih** ORACLE SQL funkcija.
- U izrazima je dozvoljena upotreba jednosložnih, korisnički definisanih funkcija.
- Dozvoljena je upotreba predefinisanih operatora: [NOT] IN, [NOT] LIKE, [NOT] BETWEEN AND i IS [NOT] NULL.
- **LOGIČKI TIP PODATAKA:** BOOLEAN. Moguće vrednosti: TRUE, FALSE, NULL. Vrednost NULL se u logičkim izrazima tretira kao **FALSE!**

PL/SQL izrazi

- Konverzija podataka različitih tipova
 - Pri izračunavanju izraza, vrši se implicitna konverzija podataka, kada je to moguće.
 - Preporučljivo je koristiti uvek funkcije za eksplisitnu konverziju podataka TO_CHAR, TO_DATE i TO_NUMBER.

Selepcioni izrazi (Izrazi IF tipa)

```
CASE [expr] WHEN comparison_expr1 THEN  
    return_expr1  
        [ WHEN comparison_expr2 THEN  
            return_expr2  
                WHEN comparison_exprn THEN  
                    return_exprn  
                ]  
        [ ELSE else_expr  
        ]  
END;
```

Primer selekcionog PL/SQL izraza

CASE Status

```
WHEN 'A' THEN 'Odlican'  
WHEN 'B' THEN 'Zadovoljava'  
ELSE 'Ne zadovoljava'  
END;
```

CASE

```
WHEN Status = 'A' THEN 'Odlican'  
WHEN Status = 'B' THEN 'Zadovoljava'  
ELSE 'Ne zadovoljava'  
END;
```

Osnovne PL/SQL naredbe

- "Prazna" naredba
 - NULL
- Primer upotrebe prazne naredbe

```
BEGIN  
    NULL;  
END;
```

Osnovne PL/SQL naredbe

- Naredba dodele vrednosti
 - Variable := expression
- Primeri upotrebe naredbe za dodelu vrednosti

DECLARE

v_a BOOLEAN := TRUE;

v_b NUMBER NOT NULL := 0;

BEGIN

v_a := 5 > 3;

v_b := v_b + 1;

END;

Prikaz vrednosti izraza

- PL/SQL na nivou DBMS-a i SQL*Plus-a – kombinacija:
 - SET SERVEROUTPUT ON i
 - DBMS_OUTPUT.PUT_LINE (message)

View -> DBMS OUTPUT

+

Primeri predaje vrednosti izraza

```
DECLARE
    V_A NUMBER;
    S_A NUMBER := '10';
BEGIN
    V_A := S_A * 6/1.5;
    DBMS_OUTPUT.PUT_LINE('Stampa vrednosti za V_A');
    DBMS_OUTPUT.PUT_LINE('Vrednost za V_A je: ' ||
    V_A);
    DBMS_OUTPUT.PUT_LINE('Vrednost za V_A je: ' ||
    TO_CHAR(V_A));
END;
```

Ugrađivanje blokova i opseg delovanja promenljivih

DECLARE

-- opseg delovanja x – do kraja spoljnog bloka

 x BINARY_INTEGER;

BEGIN

 DECLARE

-- opseg delovanja y – do kraja unutrašnjeg bloka

 y PLS_INTEGER;

BEGIN

 y := x;

END;

END;

Ugrađivanje blokova i opseg delovanja promenljivih

- **NAPOMENA:** Naziv lokalno deklarisane konstrukcije ima prioritet, u odnosu na naziv globalno deklarisane konstrukcije

Ugrađivanje blokova i opseg delovanja promenljivih

DECLARE

 x BINARY_INTEGER; -- vidljivost: u spoljnjem bloku

BEGIN

 DECLARE

 x VARCHAR2(20);

 -- vidljivost: samo u unutrašnjem bloku

 y PLS_INTEGER;

 -- vidljivost: samo u unutrašnjem bloku

BEGIN

 y := TO_NUMBER(x, '\$99,990.00');

END;

END;

Upotreba SQL naredbi u PL/SQL-u

- Dva načina upotrebe:
 - direktni
 - posredni, putem PL/SQL kursora

Direktni način upotrebe SELECT naredbe

```
SELECT select_list  
INTO {variable[, variable]...  
      | record_variable}  
FROM table  
[WHERE condition]  
...
```

Direktni način upotrebe SELECT naredbe

- SELECT naredba mora da vrati **JEDAN I SAMO JEDAN** red
- U protivnom, dolazi do pokretanja odgovarajućih izuzetaka
- Klauzula INTO obezbeđuje memorisanje vrednosti preuzete (selektovane) torke
- U izrazima, upotrebljenim u okviru naredbe SELECT, moguće je referenciranje na PL/SQL i bind (host) promenljive
- **NAPOMENA:** važno je poštovati konvencije imenovanja promenljivih, kolona tabela i samih tabela

Primeri direktne upotrebe naredbe SELECT

```
DECLARE
    v_Count NUMBER(3);
BEGIN
    SELECT COUNT(*)
    INTO v_Count
    FROM Projekat;
    DBMS_OUTPUT.PUT_LINE(v_Count);
END;
```

Primeri direktne upotrebe naredbe SELECT

DECLARE

 V_Spr Projekat.Spr%TYPE := 10;

 V_Nap Projekat.Nap%TYPE;

 V_Nar Projekat.Nar%TYPE;

BEGIN

 SELECT Spr, Nap, Nar

 INTO V_Spr, V_Nap, V_Nar

 FROM Projekat

 WHERE Spr = V_Spr;

 DBMS_OUTPUT.PUT_LINE(v_Spr);

 DBMS_OUTPUT.PUT_LINE(v_Nap);

 DBMS_OUTPUT.PUT_LINE(v_Nar);

END;

Implicitni SQL kurzor

- Sve SQL naredbe se parsiraju i izvršavaju u okviru kursorskih područja
- DML naredbama, koje se izvršavaju u PL/SQL bloku, dodeljuju se kursorska područja (kursori), čiji je programski naziv SQL
 - Implicitni SQL kurzor
- Moguće je ispitivanje statusa implicitnog SQL kursora, nakon svake izvršene DML naredbe

Implicitni SQL kurzor

- Funkcije ispitivanja statusa implicitnog SQL kursora
 - SQL%FOUND
 - TRUE, ako je bar jedan red bio predmet poslednje DML operacije, inače FALSE
 - SQL%NOTFOUND
 - TRUE, ako ni jedan red nije bio predmet poslednje DML operacije, inače FALSE
 - SQL%ROWCOUNT
 - broj redova, koji su bili predmet poslednje DML operacije
 - SQL%ISOPEN
 - uvek ima vrednost FALSE.
 - Upravljanje (otvaranje i zatvaranje) implicitnim kursorima je uvek automatsko. Neposredno nakon svake DML operacije, SQL kursorsko područje se automatski zatvori.

Primer

```
BEGIN
    UPDATE Projekat
        SET Nap =
            WHERE 1=2;
        DBMS_OUTPUT.PUT_LINE('Jedan update sa
            WHERE USLOVOM 1=2');
        DBMS_OUTPUT.PUT_LINE(sql%rowcount || '
            zapis');
END;
```

DML naredbe

- Normalna upotreba naredbi INSERT, UPDATE i DELETE

Primeri upotrebe DML naredbi

```
ACCEPT D_Prz PROMPT 'Unesite prezime: '
```

```
ACCEPT D_Ime PROMPT 'Unesite ime: '
```

```
BEGIN
```

```
    INSERT INTO Radnik (Mbr, Prz, Ime, God)
```

```
        VALUES (SEQ_Mbr.NEXTVAL, '&D_Prz', '&D_Ime',  
        SYSDATE);
```

```
    IF SQL%FOUND THEN
```

```
        DBMS_OUTPUT.PUT_LINE('Dodata nova torka u  
tabelu Radnik.');
```

```
    ELSE
```

```
        DBMS_OUTPUT.PUT_LINE('Unos torke u tabelu  
Radnik nije uspeo.');
```

```
    END IF;
```

```
END;
```

Primeri upotrebe DML naredbi

```
DECLARE
    v_Mbr radnik.mbr%TYPE := 203;
    broj_del NUMBER;
BEGIN
    DELETE FROM radnik
    WHERE mbr = v_Mbr;
    broj_del := SQL%ROWCOUNT;
    DBMS_OUTPUT.PUT_LINE('Obrisano je: ' ||
        broj_del || ' radnika');
END;
```

Naredbe za upravljanje tokom izvođenja programa

- Naredba selekcije
- Naredbe iteracije

Naredba selekcije

```
IF logički_izraz THEN  
    blok_izvršnih naredbi;  
[ELSIF logički_izraz THEN  
    blok_izvršnih naredbi;  
]...  
[  
ELSE  
    blok_izvršnih naredbi;  
]  
END IF;
```

Naredbe iteracije

- Bezaslovna (beskonačna) iteracija / LOOP

LOOP

```
blok_izvršnih_naredbi;  
END LOOP;
```

- Uslovna iteracija, s testom uslova na početku / WHILE LOOP

WHILE logički_izraz LOOP

```
blok_izvršnih_naredbi;  
END LOOP;
```

Naredbe iteracije

- Brojačka iteracija / FOR LOOP
FOR brojač IN [REVERSE]
 donja_granica..gornja_granica LOOP
 blok_izvršnih_naredbi;
END LOOP;

NAPOMENA: Brojačku promenljivu *brojač* nije potrebno deklarisati.

Korak brojača je uvek 1.

Izlazak iz petlje / EXIT

- EXIT [labela] [WHEN logički_izraz]
- EXIT se, najčešće, koristi u kombinaciji s bezuslovnom petljom LOOP ... END LOOP
 - Obezbeđenje formiranja uslovne petlje, s mogućnošću testa uslova petlje na bilo kojoj poziciji u petlji

```
<<labela>>
LOOP
...
EXIT [labela] [WHEN logički_izraz]
...
END LOOP;
```

Primeri upotrebe konstrukcija za upravljanje tokom izvođenja programa

```
BEGIN
    FOR i IN REVERSE 1..3 LOOP
        DBMS_OUTPUT.PUT_LINE('Vrednost brojaca i je: '
|| TO_CHAR(i));
    END LOOP;
END;
```

```
BEGIN
    FOR i IN 1..3 LOOP
        DBMS_OUTPUT.PUT_LINE('Vrednost brojaca i je: '
|| TO_CHAR(i));
    END LOOP;
END;
```

Primeri upotrebe konstrukcija za upravljanje tokom izvođenja programa

DECLARE

 i NUMBER(1) := 1;

BEGIN

 WHILE i <= 3 LOOP

 DBMS_OUTPUT.PUT_LINE('Vrednost
brojaca i je: ' || TO_CHAR(i));

 i := i + 1;

 END LOOP;

END;

Primeri upotrebe konstrukcija za upravljanje tokom izvođenja programa

```
DECLARE
    i NUMBER(1) := 1;
BEGIN
    LOOP
        EXIT WHEN i > 3;
        DBMS_OUTPUT.PUT_LINE('Vrednost
brojaca i je: ' || TO_CHAR(i));
        i := i + 1;
    END LOOP;
END;
```

Primeri upotrebe konstrukcija za upravljanje tokom izvođenja programa

```
DECLARE
    i NUMBER(1) := 0;
BEGIN
    LOOP
        i := i + 1;
        DBMS_OUTPUT.PUT_LINE('Vrednost
brojaca i je: ' || TO_CHAR(i));
        EXIT WHEN i >= 3;
    END LOOP;
END;
```

Primeri upotrebe konstrukcija za upravljanje tokom izvođenja programa

```
ACCEPT N PROMPT 'N: '
BEGIN
    FOR i IN 1..&N LOOP
        IF MOD(i, 2) = 0 THEN
            DBMS_OUTPUT.PUT_LINE(i || ' je paran
broj.');
        ELSIF MOD(i, 2) = 1 THEN
            DBMS_OUTPUT.PUT_LINE(i || ' je neparan
broj.');
        ELSE
            DBMS_OUTPUT.PUT_LINE('Nemoguc
slucaj.');
        END IF;
    END LOOP;
END;
```

Zadatak

Napisati PL/SQL blok koji će:

- interaktivno prihvati vrednosti za Prz, Ime, Sef, Plt i God, (za MBR korstiti sekvencer)
- dodati novu torku u tabelu Radnik, s prethodno preuzetim podacima i
- angažovati novododatog radnika na projektu sa Spr = 10 i 5 sati rada.

Rešenje

BEGIN

```
INSERT INTO radnik (Mbr, Prz, Ime, Plt, God)  
VALUES (SEQ_Mbr.NEXTVAL, '&&Prz',  
'&&Ime', &&Plt, '&&God');
```

```
INSERT INTO radproj (Mbr, Spr, Brc)
```

```
VALUES (SEQ_Mbr.CURRVAL, 10, 5);
```

```
COMMIT;
```

END;

Zadatak

Napisati PL/SQL blok koji će:

- izbrisati angažovanje prethodno dodatog radnika na projektu sa šifrom 10 i obavestiti korisnika da li je brisanje uspešno obavljen,
- izbrisati prethodno dodatog radnika iz evidencije i obavestiti korisnika da li je brisanje uspešno obavljen,
- sačuvati vrednost za Mbr izbrisanih radnika u lokalnoj promenljivoj pod nazivom *Del_Mbr*

Rešenje

```
ACCEPT v_Mbr PROMPT 'MBR = '

DECLARE
    Del_Mbr radnik.Mbr%TYPE;
BEGIN
    DELETE FROM radproj
    WHERE Mbr = &v_Mbr AND Spr = 10;
    IF SQL%FOUND THEN
        DBMS_OUTPUT.PUT_LINE('Brisanje rada na projektu uspesno obavljeno.');
    ELSE
        DBMS_OUTPUT.PUT_LINE('Brisanje rada na projektu nije uspesno obavljeno.');
    END IF;

    DELETE FROM radnik
    WHERE Mbr = &v_Mbr ;
    IF SQL%FOUND THEN
        DBMS_OUTPUT.PUT_LINE('Brisanje radnika uspesno obavljeno.');
    ELSE
        DBMS_OUTPUT.PUT_LINE('Brisanje radnika nije uspesno obavljeno.');
    END IF;
    Del_Mbr := &Mbr;
END;
```

Zadatak

Kreirati tabelu Spisak_zarada, korišćenjem SQL komande:

```
CREATE TABLE Spisak_zarada (Mbr NUMBER(3),  
Plt NUMBER(10, 2), Evri VARCHAR2(10),  
CONSTRAINT Sz_PK PRIMARY KEY (Mbr))
```

Napisati PL/SQL blok koji će:

za svaku torku iz tabele Radnik, za koju je matični broj u intervalu od 10 do 100, izuzimajući radnika s matičnim brojem 90, preneti u tabelu Spisak_zarada matični broj, iznos plate, i inicijalizovati polje Evri sa vrednošću plate u evrima. Ukoliko radnik već postoji u tabeli izvršiti izmenu vrednosti obeležja Plt i Evri. Kurs evra treba da zadaje korisnik iz okruženja.

Rešenje

```
ACCEPT E PROMPT 'Kurs evra je: '
DECLARE
    v_Plt Spisak_zarada.Plt%TYPE;
    broj NUMBER :=0;
BEGIN
    FOR i IN 1..10 LOOP
        IF i != 9 THEN
            SELECT Plt INTO v_Plt FROM Radnik
            WHERE Mbr = 10*i;
            SELECT COUNT(*) INTO broj FROM Spisak_zarada
            WHERE Mbr = 10*i;
            IF broj = 0 THEN
                INSERT INTO Spisak_zarada (Mbr, Plt, Evri)
                VALUES (10*i, v_Plt, v_Plt*&E );
            ELSE
                UPDATE Spisak_zarada
                SET Plt = v_Plt,
                    Evri = v_Plt*&E
                WHERE Mbr = 10*i;
            END IF;
        END IF;
    END LOOP;
END;
```